

INVENTARISATIE VAN NAMEN OP PIJPESTELLEN

(Tweede aanvulling)

door Lodewijk van Duuren

Inleiding

In twee eerdere artikelen (2,3) zijn lijsten gepubliceerd met pijpenmakersnamen op stelen. De indruk bestaat, dat hiermee de meest voorkomende namen geïnteriseerd zijn, maar compleet zijn de lijsten zeker nog niet.

In dit artikel wordt een nieuwe aanvulling gegeven van 41 pijpenmakersnamen en plaatsnamen op stelen. Voor een deel zijn hetaanvullingen op of verbeteringen van reeds eerder gepubliceerde namen.

Zo bleek, dat de onvolledige tekst DIRCK VAN W... (2) niet sloeg op de pijpenmaker Dirck van Wijck, maar voluit luidde: DIRCK VAN WINGERDEN, een herbergier in 's-Gravenhage (8).

Ook de cryptische tekst COHOU kon opgelost worden door een vollediger tekst. Het is de afgekorte naam van de Goudse pijpenmaker Cornelis Oosterhout.

Met uitzondering van de steel met UTRECHT die waarschijnlijk afkomstig is van het bedrijf van David van Sorgen, zijn voor zover bekend alle namen uit de lijst van Goudse pijpenmakers. Een aantal namen op stelen zijn variaties op reeds bekende teksten, of voorzien van een andere versiering of inmiddels bekend met een hielmerk. Toch zijn er ook namen bij, die nog niet eerder van stelen bekend waren, zoals Huijbert Batenburg, Dirk van Duuren, Gerrit van Florence, Daniel Passet en Isaac van Wijmen.

Het verschijnsel dat het hielmerk volgens de Goudse gildeboeken niet toebehoord heeft aan de pijpenmaker die op de steel staat vermeld, komt in deze lijst twee maal voor: Van der Berg is niet bekend met het merk *de gekroonde 54* en De Liefde niet met *de gekroonde 29*.

De steel met D:W^e:BOS / IN:GOUDA verdient nog aparte vermelding. Een enkele maal komen namen van vrouwen op stelen voor, zoals bijvoorbeeld RUTH BOOT, maar de vermelding W^e - afkorting voor weduwe - was nog niet eerder opgemerkt.

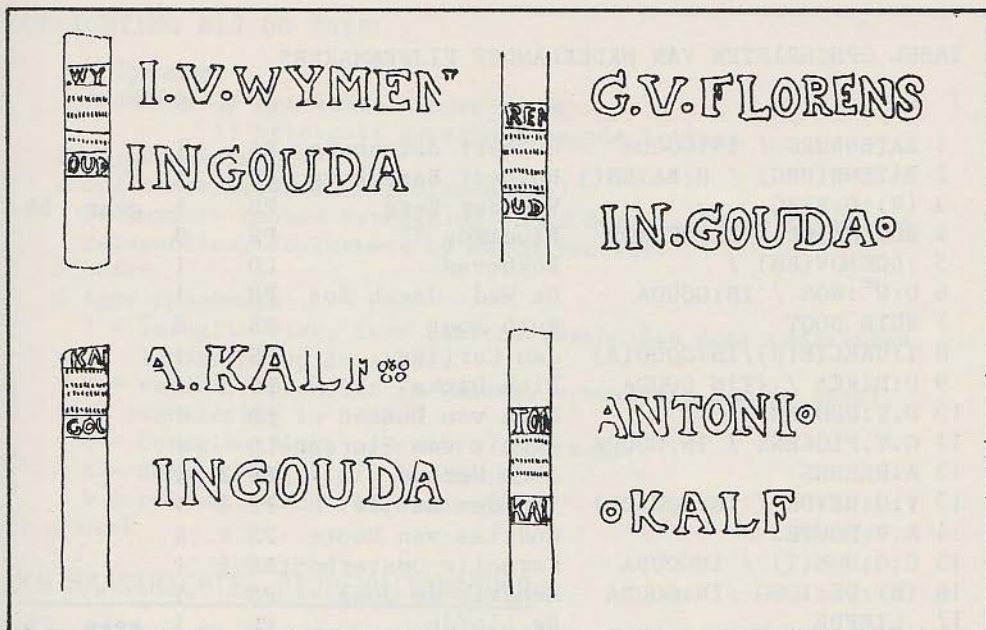
COLLECTIES

LD = Lodewijk van Duuren

PS = Piet Smiesing

RS = Ruud Stam

PV = P. Vermeulen



REFERENTIES

- 1 A. Carmiggelt (1992) Tussen Hof en herberg. VOM-reeks 1992 nr. 1. Gemeente Den Haag.
- 2 L. van Duuren (1985) Voorlopige inventarisatie van pijpmakersnamen en andere opschriften op klei pijpstelen. PKN VII, 28, pag. 74-96.
- 3 L. van Duuren (1988) Inventarisatie van namen op pijpestelen PKN XI, 42, pag. 26-35.
- 4 J. Ekkel (1990) Niet alles is in rook opgegaan. In: Verscholen in Vuil. St. Archeologie IJssel/Vechtstreek. Kampen, pag. 100-109.
- 5 K. Faas (1991) Robbert Morroc (Morrijs) pijpenmaker te Alkmaar. PKN XIII, 52, pag. 285-288.
- 6 J. van der Meulen (1991) De pijpenpotten van Alphen aan de Rijn. PKN XIII, 52, pag. 274-284.
- 7 P. Smiesing (1991) Nog iets over Utrechtse pijpenmakers. PKN XIV, 53, pag. 302-312.
- 8 A. Carmiggelt (1991) Een beeld van een vondst. VOM-reeks 1991 nr. 4. Gemeente Den Haag.

NOTEN

- | | |
|-------------------------------|---------------------------------|
| 1 Zie ook PKN 28 tab.1 nr. 40 | 4 Versiering ruiten op de steel |
| 2 I.p.v. PKN 28 tab. 1 nr. 67 | 5 I.p.v. PKN 28 tab. 1 nr. 32 |
| 3 Zie ook PKN 28 tab.1 nr. 68 | 6 I.p.v. PKN 28 tab. 1 nr. 198 |

TABEL OPSCHRIFTEN VAN NEDERLANDSE PIJPENMAKERS

1	2	3	4	5	6	7
1	BATENBURG / IN:GOUDA	Huybert Batenburg	RS		1	
2	BATENB(URG) / H:BATEN()	Huybert Batenburg	PS		1	
3	(V):D:BERG	Van der Berg	PS		1	gekr. 54
4	BLOEMK(OP)/(BL)OEMKOP	Bloemkop ??	PS		9	
5	:BOKHOV(EN) /	Bokhoven	LD		1	
6	D:W ^e :BOS / IN:GOUDA	De Wed. Jacob Bos	PS		1	
7	RUTH BOOT	Ruth Boot	RS		8	
8	I:CARLIE(R)/IN:GOUD(A)	Jan Carlier	PS		1	
9	D:DIRKA / (I)N GOUDA	Dirk Dirka	PS	1	1	
10	D.V:DUUREN	Dirk van Duuren	LD		1	
11	G.V.FLORENS / IN.GOU DA	Gerrit van Florence	LD		1	
12	A:HERBUS	Abel Herbus	PS	2	1	
13	V:D:HEYDE / IN:GOU(DA)	Van der Heijde	PS	3	1	
14	A.V.HOUTE.	Andries van Houte	PS	4	4	
15	C:O:HOU(T) / INGOUDA	Cornelis Oosterhout	RS	5	1	
16	(H):DE:IONG / IN:GOUDA	Hendrik de Jong	PS		1	
17	.LIEFDE	De Liefde	PS		1	gekr. 29
18	E.MEUR(S) /	Evert Meurs	LD		1	
19	W.MEURS / INGOUDA	Willem Meurs	RS		1	
20	MAART	Maarten Monk	PS		1	melkmeid
21	DE MOO(Y)	De Mooy? (Moor?)	PS		1	
22	ROBBERT / MORROC	Robbert Morrijs?		5	3	
23	NULAND	Nieuland?	PS		1	
24	H.DE.NYS / INGOUDA	Hendrik de Nijs	RS		1	
25	D.PASSET;/	Daniel Passet	LD		1	
26	COH PE: / RAA EL	Penselaar?		6	8	
27	V.D.POOL. / INGOUDA	Van der Pool	PV		1	
28	J:PRINCE /	Jan Prince	RS		1	
29	(D.)RONDE	Jan de Ronde		1		1 dub.kruis
30	(W).SCH(IP)PERS	Willem Schippers	RS		8	gekr. 82
31	SONNE/	Jannis Sonne(Zonne)	4		1	papegaai in de ring
32	STAATEN.	?	PS		1	
33	I.SUELLEB./	I. Suelleb?	LD		1	
34	I.DE.VINK/ (G)OUDA	Jan of Jacob de Vink	PV	6	1	
35	P:V:D:W	Pieter van der Want	PS		1	de lelie
36	IOHAN / (W)EYS	Johan Weijs?	PS		1	
37	(I.)V.WYME(N)/IN.GOU DA	Isaac van Wijmen	LD		1	
38	/ UTRECHT	David van Sorgen ?		7	1	
39	ANTONI./ .KALF	Antony Kalf	LD		1	
40	A.KALF / INGOUDA	Antony Kalf	LD		1	
41	M.GRIET(IE) / VISSER	Margriet Visser	LD		1	

TOELICHTING BIJ DE TABEL

1 volgnummer

2 opschrift / betekent: nieuwe regel

() betekent: gereconstrueerde letters

3 pijpenmakersnaam

4 collectie/literatuur (referenties)

De nummers hebben betrekking op de nummers in de lijst van referenties, de letters op de collecties.

5 noten

6 type opschrift

1 = intaglio-vlak, twee teksten gescheiden door raderingen, loodrecht op de steel.

3 = reliëf, opschrift in kaders, evenwijdig aan de steel, versiering in banden.

4 = intaglio-vlak, opschrift loodrecht.

8 = reliëf, opschrift loodrecht.

9 = reliëf, opschrift evenwijdig.

7 merk

EEN MAASTRICHTSE PIJPENUITBRANDER

door Thomas Baas

Over pijpenuitbranders is weinig geschreven 1). Het beroep 'pijpenuitbrander' doet zijn intrede in de 18e eeuw. Dat dit beroep juist in deze eeuw ontstaat, heeft alles te maken met de vormontwikkeling van de kleipijp. Gedurende de 18e eeuw werd het rookkanaal van de kleipijp nauwer en de steel langer, waardoor verontreinigingen zich makkelijker in het rookkanaal konden afzetten.

Het reinigen van de dichtgeslibde pijpen gebeurde door deze in een oven of boven een vuur te branden, waardoor de verontreiniging verdween en de pijpen weer bruikbaar werden.

Onlangs vond ik in het oud rechterlijk archief van Maastricht een vordering van de pijpenmaker Hendrik Claessens op ene heer Quinto wegens geleverde lange pijpen en het uitbranden van pijpen 2). Tussen 9 november 1758 en 15 september 1759 leverde Claessens 12 gros (=1728 stuks) lange pijpen aan Quinto.

Gedurende dezelfde periode liet Quinto maar liefst 4014 lange pijpen door Claessens of diens knecht(en) uitbranden.

De prijs voor 12 gros lange pijpen bedroeg 24,-. Het laten uitbranden van 4014 stuks lange pijpen kostte Quinto 20 gulden, 19 stuivers en 2 schellingen.

BRONNEN

1) PKN II, 5, pag. 5; PKN II, 7, pag. 7-9; PKN XII, 45, p.109.

2) Oud Rechterlijk Archief Maastricht, inv.nr. 5332.